

Päinvastoin tekemällä uusiin innovaatioihin

■ MATTIAS TOLVANEN

Markku Kosonen – puun aika.
Toimittanut Jussi Vepsäläinen.
Maahenki 2012.

Puun aika -teos on kunnianosoitus Markku Kososen (1945–2010) elämäntyölle. Hän oli ennakkoluuloton taiteilija, käsityöläinen, sisustusarkkitehti sekä monipuolinen puurakentamisen, puusepäntaidon ja muotoilun vaikuttaja. Kosonen valitsi tärkeimmäksi metodikseen päinvastoin tekemisen omissa työtapojensa löytämiseksi. Kosonen toimi vuodesta 1975 lähtien vapaana taiteilijana, opettajana ja kriitikkona.

Ekologista estetiikkaa

Kososta on luonnehdittu edelläkävijäksi, toisinajattelijaksi ja vastavirtaan kulkijaksi. Hän toimi taiteen ja muotoilun välimaastossa ja jättäytyi lähes aina valtavirtojen ulkopuolelle kehitellen omintakeisia ideoitaan luonnonmateriaalien käytössä. Hän halusi tehdä kaiken käsin ja yksilöllisesti, sillä teollinen kulttuuri edustaa valtavirtaa. Hän löysi materiaalikseen Suomen metsistä ainakin parikymmentä puulajia, kun puunjalostusteollisuus on tottunut käyttämään vain rauduskoivua, kuusta ja mäntyä.

Puun arvostusta voidaan nostaa vain lisäämällä puun jalostusarvoa tuotteita kehittämällä ja tuomalla markkinoille uusia tuotteita. Suomalaisen metsäteollisuuden perustuotteet, kuten sahatavara ja selu, ovat puolivalmisteita, joiden jalostusarvo on ollut alhainen.

Kososen ansiosta esimerkiksi

tervaleppä, haapa ja pihlaja saivat arvostusta jalopuina. Erityisesti arvokain puumateriaalimme, tiukkasyinen ja painava visakoivu oli hänelle tärkeä. Hänen tunnetuimpia visakoivutuotteitaan olivat sorvaamalla ja uurtamalla valmistetut massiiviset visakoivukulhot ja yksilöllisesti puusepäntyönä valmistetut laatikostot.

Toisella tavalla tekeminen johti hänet aivan uudenlaisten pajukorien valmistukseen. Valkoisin pajunkissoin keväisesti kukkivista pajunvitsoista punotut, usein linnunpesää muistuttavat korit tekivät hänestä kansainvälisesti tunnetun, ja muotoilulehdissä hänen tyyliään kuvattiin ekologiseksi estetiikaksi.

Taiteilijan monipuolinen elämäntyö

Puun aika viittaa 1990-luvulla pidettyihin yhteisnäyttelyihin sekä Kososen merkittävään osuuteen kampanjoissa puun käytön edistämiseksi (1996 Puun vuosi; 1997–2000 Puun aika). Niiden aikana valmistui muun muassa Lahden Sibeliusstalo ja Helsingin lentoaseman uusi ulkomaanterminaali, joiden suunnittelua Kosonen oli konsulttoimassa. Hän oli ensimmäisiä vihreän rakentamisen edustajia ja näki uusiutuvalla ja hiilidioksidia sitovalla puulla hyvän tulevaisuuden nykyaikaisena rakennusmateriaalina.

Puun aika -teos antaa monipuolisen kuvan sekä Kososen tuotannosta että hänen ajattelustaan. Työstä ja elämästä kertovat metsänhoitaja Pertti Hämäläinen, toimittaja Leena Maunula, muotoilija Barbro Kulvik, arkkitehti Yrjö Suonto sekä arkkitehti Jussi Vepsäläinen, joka on myös toimittanut teoksen. Metsänhoitaja Pekka Airaksinen kirjoittaa metsästä ja puunkäytöstä, professori Tero Paa-janen puun käytön taidosta ja jalos-

tusarvosta sekä toimittaja Markku Laukkanen Kososesta edelläkävijänä ja toisinajattelijana.

Kosonen vaikutti paljon kirjoittajana sekä kysyttynä puhujana. Kirjan lopussa on hänen keväällä 2010 valmistunut artikkelinsa *Ikuisuuden dilemma*, jossa hän pohtii puun käyttöä historian aikana. Puu ei ole ikuista, mikä on vaikuttanut myös sen vähäiseen arvostukseen.

Uusien ideoiden kuvasto

Suomen metsäteollisuus on jatkuvassa murroksessa. Vaikka puutuotealan uusia innovaatioita on kehitelty 1990-luvun alusta lähtien useissa valtioneuvoston asettamissa ohjelmissa ja kampanjoissa, uusia näkemyksiä tarvitaan edelleenkin.

Selluloosan ja paperin tuotanto on jo suurelta osalta siirtynyt maihin, joissa kuitupuut kasvavat mahdollisimman nopeasti. Suomen metsille ja sieltä saataville raaka-aineille on aika löytää aivan uusia käyttötapoja ja on otettava käyttöön myös unohdettuja käyttöperinteitä. Puusepäntaito ja puumateriaalin tuntemus on päässyt vuosikymmenien aikana taantumaan.

Runsaasti kuvitettu *Puun aika* -teos toimii myös innoituksen lähteenä uusia näkemyksiä etsivälle niin kuvataiteen, muotoilun, rakentamisen kuin luontomatkailunkin alalla. Ritva Kovalaisen suuret aukeamakuvat vievät ajatukset väkällä suomalaisen metsään, puuntuotannon alkulähteille. Valokuvat Kososen teoksista on pääosin kuvannut Rauno Träskelin.

Olisivatko metsästä saatavat luonnonmateriaalit yhdistettävissä nykyaikaisen puunjalostuksen ja korkeatasoisten designtuotteiden kautta moderniin suomalaiseen

brändiin, hyviin mielikuviin olemmaisesta maasta, jossa muotoilu- ja raaka-aineilla on pitkät perinteet vanhassa kansankulttuurissa?

Kirjoittaja on biologi ja tietokirjailija.

TIEDEKIRJA

Vetenskapsbokhandeln

**Kirkkokatu 14
FI-00170 Helsinki
Puh. +358 (9) 635 177
Fax. +358 (9) 635 017
tiedekirja@tsv.fi**

**Aukioloajat:
ma: 10–17
ti–pe: 10–16.30**